

Received / Makale Geliş Tarihi 08.11.2023
Published / Yayınlanma Tarihi 31.12.2023
Volume / Issue (Cilt/Sayı)-ss/pp 10(102), 3661-3673

Research Article /Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.10452626

Hasan Sofuoğlu

<https://orcid.org/0009-0002-7021-0559>
MEB, Denizli / TÜRKİYE

Sanem Gök

<https://orcid.org/0009-0004-8780-4075>
MEB, Denizli / TÜRKİYE

Özgür Kuş

<https://orcid.org/0009-0006-3364-3610>
MEB, Denizli / TÜRKİYE

Asiye Kabukçu

<https://orcid.org/0009-0000-3130-7636>
MEB, Denizli / TÜRKİYE

Seher Yeşil

<https://orcid.org/0009-0006-2076-5459>
MEB, Denizli / TÜRKİYE

Halis Adaşlık

<https://orcid.org/0009-0003-1941-7447>
MEB, Denizli / TÜRKİYE

Şükran İnal

<https://orcid.org/0009-0001-1129-7810>
MEB, Denizli / TÜRKİYE

Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal İlişki Düzeyleri

Social Relationship Levels of Secondary School Students

ÖZET

Bu araştırma öğrencilerin sosyal ilişki düzeyleri ve bu sosyal ilişki düzeylerinin öğrencilerin kişisel özelliklerine göre değişip-değişmediğinin ortaya çıkarılması amacıyla yapılmıştır. Araştırma nicel ve betimsel tarama modelinde yapılmıştır. Araştırmada öğrencilerin sosyal beceri düzeyleriyle ilgili olarak en yüksek ortalama "Anne ile iletişim" maddesinde ve "Yüksek" düzeyde iken bunu "Kardeşlerle iletişim" ve "Genel arkadaş çevresiyle iletişim" maddeleri "Yüksek" düzeyde izlemiştir. En düşük ortalama ise "Uzak akrabalarla iletişim" maddesinde ve "Düşük" düzeydedir. Öğrencilerin sosyal becerileri alt boyutlarıyla ilgili olarak en yüksek düzey "Yüksek" düzeyinde aile ilişkileri boyutunda olduğu görülürken bunu "Orta" düzeyde arkadaşlık ilişkileri boyutu izlemiştir. Sosyal ilişkilerle ilgili olarak en düşük düzey akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutunda "Orta" düzeydedir. Ortaokul öğrencilerinin genel sosyal ilişki düzeyleri ise "Orta" düzeydedir. Bulgular ortaokul öğrencilerinin genel sosyal ilişki düzeylerinin aile ilişkilerinde yüksek iken diğer boyutlarda ve genel olarak orta düzeylerde olduğunu göstermektedir. Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin cinsiyet ve sosyal ağ kullanma durumlarına göre farklılık göstermediği ancak başarı durumu, ailenin sosyo ekonomik düzeyi, sınıf düzeyi, sosyal ilişki düzeyine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin başarı durumlarına göre aile ilişkileri boyutunda ve akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutunda başarılarını orta ve çok iyi şeklinde görüş bildiren öğrenciler lehine yüksek çıkmıştır. Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin ailelerinin sosyo ekonomik düzeylerine göre aile ilişkileri boyutunda ailelerinin sosyo ekonomik düzeyi alt düzey olan öğrenciler lehine yüksektir. Arkadaşlık ilişkileri boyutunda ve genel sosyal ilişki düzeyinde ailelerinin sosyo ekonomik düzeyi üst düzeyde olanlar lehine farklılık olduğu görülmüştür. Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin sınıf düzeylerine göre arkadaşlık ilişkileri boyutunda ve genel sosyal ilişki düzeyinde 5. Sınıf öğrencilerinin sosyal ilişki düzeylerinin 6 ve 7. Sınıflardan arkadaşlık ilişkileri ve genel olarak yüksek ölçülmüştür. Öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin sosyal ilişki düzeyine göre akrabalık komşuluk ilişkileri boyutunda sosyal ilişki düzeyini orta olarak niteleyen öğrencilerin akrabalık ve komşuluk ilişkilerinin yüksek olarak niteleyenlerden daha iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal ilişki, akraba, aile, arkadaş, ortaokul.

ABSTRACT

This research was conducted to reveal students' social relationship levels and whether these social relationship levels vary according to students' personal characteristics. The research was conducted in a quantitative and descriptive survey model. In the study, the highest mean regarding the social skill levels of the students was in the item "Communication with the mother" and was at a "High" level, while this was followed by the items "Communication with siblings" and "Communication with the general circle of friends" at a "High" level. The lowest average is in the item "Communication with distant relatives" and is at the "Low" level. Regarding the social skills sub-dimensions of the students, the highest level was seen in the family relations dimension at the "High" level, followed by the friendship relations dimension at the "Medium" level. Regarding social relations, the lowest level is "Medium" in the kinship/neighborhood relations dimension. The general social relationship levels of secondary school students are at the "medium" level. Findings show that secondary school students' general social relationship levels are high in family relationships, while they are at medium levels in other dimensions and generally. It has been determined that the social skill levels of secondary school students do not differ according to gender and social network usage status, but they vary according to achievement status, socio-economic level of the family, class level and social relationship level.

The social skill levels of the students were found to be higher in favor of the students who reported their success as moderate or very good in the family relations dimension and kinship/neighborhood relations dimension, compared to the students' success levels. The social skill levels of secondary school students are higher in favor of students whose families' socio-economic levels are lower in the family relations dimension, compared to the socio-economic levels of the students' families. It has been observed that there is a difference in the dimension of friendship relations and general social relations in favor of those whose families have a high socio-economic level. The social skill levels of secondary school students were measured to be higher than the students' grade levels in terms of friendship relations and general social relations. The social relationship levels of 5th grade students were higher than the friendship relations and general levels of 6th and 7th grades. It has been determined that the social skill levels of the students are at a better level than those who describe their kinship and neighborhood relations as high in the dimension of kinship and neighborhood relations, compared to the students' social relationship levels.

Keywords: Social relationship, relative, family, friend, secondary school.

1. GİRİŞ

Temel eğitim okullarında öğrencilerin gelişim dönemleri içinde ortaokul kademesi oldukça önemli bir kademedir. Bu dönemde çocukların bir kısmı çocukluk evresinde iken bir kısmı ergenlik dönemini yaşamaktadır. Bu dönemde çocuklar farklı farklı sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu evrede 5. Sınıflar ilkokuldan ortaokula geçince bir anda kalabalık sınıflar ve her dersin farklı öğretmenlerle işlenmesi ve kendilerinden yaşça büyük diğer öğrencilerle ilişkilerde bulunmaları sosyal ilişkilerinde sorunlar yaşamaktadırlar. Benzer biçimde 7 ve 8. Sınıfların ise ergenliğe adım atmaları nedeniyle fizyolojik, psikolojik ve sosyal değişimler yaşamaları onların bu konularda sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. Öğrencilerin farklı gelişim göstermeleri ve bu alanlarda da farklı sorunlarla yüz yüze gelmeleri bu konularda çalışmalar yapılmasını gerektirmektedir. Ortaokul kademelerinde 5. Sınıflarla 7-8. Sınıfların özellikle sosyal uyum ve sosyal ilişkilerinde sorunlar yaşandığı okul rehberlik servislerinden alınan bilgiler neticesinde öğrenilmektedir. Bu nedenle araştırmada bu konu araştırılarak öğrencilerin sosyal ilişki düzeyleri ve bu sosyal ilişki düzeylerinin öğrencilerin kişisel özelliklerine göre değişip-değişmediği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

2. TEORİK ÇERÇEVE

2.1. Sosyal Beceri

Sosyal beceriler, insanların toplumsal yaşamda kendilerini ifade etmeleri, toplum kurallarına uyum sağlamaları ve toplumda kabul görmeleri açısından oldukça önemlidir. Son yüzyılda psikolojinin önemle üzerinde durduğu konuların başında sosyal becerilerin nitelikleri gelmektedir. William James'in "Psikolojinin İlkeleri" adlı eseri, bu konudaki ilk araştırmaların temelini oluşturmuştur. Sosyal becerilerimizin içeriğini oluşturan sosyal benliğimiz, toplumsal hayatta sergilediğimiz davranışları belirlemektedir. Sosyal beceri, bireylerin çevreleriyle olan etkileşimlerinde kullandıkları yeteneklerdir. Sosyal beceriler, kişilerin başkalarıyla iletişim kurabilme, iş birliği yapabilme, empati kurabilme ve problem çözebilmeye yeteneklerini içerir. İyi gelişmiş sosyal becerilere sahip olan bireyler hem özel hem de profesyonel hayatlarında daha başarılı olabilirler (Yüksel, 2004). Sosyal beceriler, doğuştan gelen özelliklerin yanı sıra yaşam boyu edinilen deneyimler sonucu da gelişirler. Bu beceriler, çocukluk çağından itibaren aile, okul ve sosyal çevrelerde öğrenilir ve geliştirilir. İyi gelişmiş sosyal beceriler, kişinin duygusal zekâsı ve zihinsel esnekliği ile de bağlantılıdır. Sosyal becerilerin geliştirilmesi insanların diğer insanlarla etkileşimlerinde daha etkili, anlayışlı ve işbirlikçi olmalarına yardımcı olur. Sosyal beceri, tek ve genel bir tanım yerine duruma özel olması tercih edilen bir kavramdır (Avcıoğlu, 2007). En önemli faktör, sosyal etkileşimdeki davranışın etkinliğidir ve etkinlik tanımı, etkileşimin içeriği ve özel durumun herhangi bir değişkenine bağlıdır. Daha özel olarak sosyal beceriler, kitleler arası iletişimde hem olumlu hem de olumsuz duyguları açıklayabilme becerisini içerir ve bu beceriler kitleler arası iletişimin geniş çeşitliliğinde gösterilir. Ayrıca, uygun sözel ve sözel olmayan cevapların koordinasyonunu içerir. Ek olarak, sosyal becerileri kazanmış bireyler gerçek duruma uyum sağlarlar ve çabalarının desteklendiğinin farkına varırlar (Bacanlı, 2021).

2.2. Sosyal Beceri Eksikliği

Belirli sosyal becerilerin eksikliği veya gerektiğinde kullanılamaması, sırasıyla sosyal beceri eksikliği veya sosyal beceri yetersizliği olarak bilinen kavramlardır. (Önalın Akfırat, 2006)'a göre sosyal beceri yetersizliklerinin dört kategorisi sosyal beceri yetersizlikleri, sosyal performans yetersizlikleri, özdenetim sosyal beceri yetersizlikleri ve özdenetim sosyal performans yetersizlikleridir.

2.2.1. Sosyal Beceri Yetersizlikleri

Sosyal beceri yetersizliği, bir kişinin etkili karşılıklı iletişimi mümkün kılmak için gereken becerileri edinmemesi veya muhafaza edememesi anlamına gelir. Sosyal becerileri zayıf olan kişiler ya mevcut yeteneklerini hiç kullanmamış ya da ihtiyaç duyduklarında sergileyememişlerdir. Bu durum kişinin sosyal yeteneklerinin eksikliğini gösterir. Buna bir örnek, bireyin konuşmaya başlama becerilerinden yoksun olması olabilir. Bu edinim ve öğrenme eksikliği Bandura tarafından tanımlanmıştır (Avcıoğlu, 2005; Bacanlı, 2021).

Sosyal beceri yetersizliklerini tespit etmek için bireyin davranışın farkında olup olmadığına ve geçmişte bunu yapıp yapmadığına bakmak hayati önem taşır. Bunu takiben, kişinin mevcut sosyal yeteneklerinin belirlenmesi ve bunların nasıl geliştirileceğinin belirlenmesi önemlidir (Avcıoğlu, 2007; Önalın Akfırat, 2006).

2.2.2. Sosyal Performans Yetersizlikleri

Kişinin gerekli yeteneklere sahip olmasına rağmen, sosyal performans yetersizliği, yetenekleri doğru koşullar altında uygulayamaması anlamına gelir. Sosyal becerileri sergilerken uygun motivasyon ve şansın olmaması, kişinin mevcut yeteneklerini kullanamamasının temel nedenidir (Önalın Akfırat, 2006). Örneğin, tartışma başlatma ehliyetine sahip bir kişi, henüz kendisine bu fırsatın verilmediğine inandığı için sessiz kalmayı tercih edebilir.

Performans yetersizliğini tespit etmek için bireyin beceriyi yerine getirip getirmediğini izlemek hayati önem taşır. Tatmin edici bir performans sergileyen kişi, yeteneklerini her zaman ve çeşitli ortamlarda sergiler. Birisi kötü performans gösterdiğinde, bu diğer yöne doğru gider (Önalın Akfırat, 2006). Örneğin, ev ortamında bir beceri sergileyen bir çocuk bunu sınıfta yapmayabilir veya daha önce işbirlikçi davranışlar sergileyen bir genç artık bunu yapmayabilir.

2.2.3. Öz Denetim Sosyal Beceri Yetersizlikleri

Öz kontrol sosyal beceri eksiklikleri, kişinin duygusal tepkiselliğinin artması sonucu becerileri edinme ve yürütmedeki yetersizliğidir. Yeteneklerin kazanılamamasında bireyin korku, endişe, fobi gibi duygusal özelliklerinin yanı sıra yeteneği gerçekleştirmek için gereken alt basamakları atlaması da suçlanmaktadır (Avcıoğlu, 2005). Örnek olarak, birey bir tartışmaya başlar ancak bitiremez. Bunun nedeni, beceride ustalaşmak için gerekli olan yaklaşma ve göz teması kurma gibi önemli alt adımların gösterilmemesidir.

2.2.4. Öz Denetim Sosyal Performans Yetersizlikleri

Kişinin gerekli sosyal becerilere sahip olmasına rağmen, özdenetim sosyal performans yetersizlikleri (Önalın Akfırat, 2006), davranışsal aşırılıkların ve bunun sonucunda ortaya çıkan kontrol sorunlarının bir sonucu olarak becerilerin uygun düzeyde yerine getirilememesini ifade eder. Dürtüsel tepkiler genellikle öz kontrol sosyal performans eksiklikleriyle ilişkilidir. Kişi anlam, zevk ve ödül arama eğilimindedir. Örneğin, kişi daha büyük bir ödül için küçük bir ödülün vazgeçemez (Burhanoğlu, 2019).

İnsanlar sosyal beceri eksikliklerinden hem hemen hem de zaman içinde kötü bir şekilde etkilenir. Bu olumsuzluğun etkileri, insanlar yaşlandıkça ve yetişkinliğe adım attıkça daha da keskinleşir. Çocuğun sosyal beceri eksikliği tespit edilmeli, sosyal beceri eğitimi verilmeli ve okul öncesi yıllardan başlayarak bu açmazın önüne geçmek için sosyal beceri ve sosyal uyum uygulamaları oluşturulmalıdır (Bacanlı, 2021).

2.3. Sosyal Beceri Eğitimi

Sosyal beceriler modelleme ve taklit yoluyla öğretilbileceği gibi çeşitli eğitim programları aracılığıyla da öğretilir. Aile ve akran grupları içinde sistematik olmayan, bazen bilinçsiz modelleme ve taklit sonucunda kişi hem iyi hem de zararlı davranışlar edinir. Olumsuz davranışlar sonucunda kişi sosyal becerileri öğrenmekte ve kullanmakta zorlanmaktadır. Bununla birlikte, planlı ve organize sosyal beceri öğretimine duyulan ihtiyaç da belirgin hale gelmiştir (Samancı ve Uçan, 2017).

Sosyal bağlantı becerilerinden yoksun çocuklara ve akran ilişkileri zayıf olan yetişkinlere genellikle sosyal beceri eğitimi verilir. Sosyal becerileri zayıf olan çocuklar mümkün olan en kısa sürede sosyal beceri eğitimi almalıdır. Erken yardım almayan çocuklar sosyal gelişim ve entelektüel başarı açısından sınıf arkadaşlarının gerisinde kalma riskiyle karşı karşıyadır (Avcıoğlu, 2005). Gençlere sosyal beceriler öğretilirken çocuğun gelişimi göz önünde bulundurulmalı ve süreç boyunca temel davranışlar belirlenerek müfredata dahil edilmelidir (Önalın Akfırat, 2006). Sosyal beceri eğitimine başlamadan önce, çocuğun halihazırda hangi becerilere sahip olduğunu, nereden başlayacağını ve hangi yetenek ve davranışların çocuk için önemli olduğunu belirlemek çok önemlidir (Avcıoğlu, 2007). Çocuğun sosyal gereksinimleri ve sosyal beceri eksikliği belirlendikten sonra uygun eğitim programları uygulanmalıdır (Avcıoğlu, 2007; Önalın Akfırat, 2006).

Sosyal beceri eğitimi olarak adlandırılan terapötik bir yaklaşım, hastalara nasıl etkili bir şekilde hareket edeceklerini ve iletişim kuracaklarını öğretir. Sosyal beceri eğitimleri genellikle terapist ve akran odaklıdır (Öztürk, 2018). Sosyal becerilerin gelişimi üç teorik çerçeveye dayanmaktadır: sosyal, bilişsel ve davranışsal öğrenme. Sosyal öğrenme yöntemi, sosyal beceri eğitimi için kavramsal bir temel oluşturmaktadır. Çok sayıda strateji ve prosedür bu stratejiyi kullanmaktadır. Bu yöntem, sosyal ve çevresel adaptasyonu sağlayan davranışların çoğunun öğretildiğini varsayar. Kişi çevresine dikkat ederek ve onlardan ipuçları alarak bu davranışları sürdürür. Bu, hem iyi hem de kötü davranışların başkaları tarafından görüldüğü anlamına gelir. Doğrudan konu odaklı programlar, bilişsel ve davranışsal yaklaşımı

benimseyen yöntem ve yaklaşımların bir bileşenidir ve daha iyi sonuçlar sağlar. Problem çözmek ve kişinin duygularını, düşüncelerini ve sosyal davranışlarını yönetmek için talimat almak bilişsel stratejilere örnektir. Öğretim, modelleme, davranış provası, rol değişimi, pekiştirme ve şekillendirme stratejileri, ev ödevleri, tamamlayıcı rol oynama ve diğer eğitim süreçleri davranışçı taktiklere örnektir (Bacanlı, 2021). Leary (1982) paradigması, sosyal becerilerin öğretilmesine yönelik tüm yöntemleri kapsar. "Kendini Açma Yaklaşımı/Modeli" bu yaklaşıma verilen isimdir. Bu yaklaşım sosyal anksiyete bozukluğu olan kişiler için oluşturulmuştur, ancak sosyal becerileri öğretmek için de kullanılabilir. Leary kendi fikrini oluşturmadan önce mevcut diğer görüşleri özetlemiş ve eleştirmiştir (Avcıoğlu, 2007). Toplamda beş farklı stratejiyi eleştirmiştir. Bunlar arasında kendini kanıtama yaklaşımı, bilişsel öz değerlendirme, beceri eksikliği, kişilik ve klasik koşullanma yer almaktadır. Leary, kendi tekniğinin üç özelliği nedeniyle diğer yöntemlerden daha iyi olduğunu ileri sürmektedir:

- Diğer teknikler de (eğilimsel ya da durumsal konularla ilgilenen) bu yaklaşıma dahildir.
- Bu yöntem hem eğilimsel hem de çevresel değişkenleri dikkate alır.
- Çeşitli toplumsal korkulara göre gerekli ve yeterli kriterleri belirler (Bacanlı, 2021).

Sosyal beceri eğitimi vermek isteyen kişi öğretilecek çocuğun gelişimsel düzeyi süreci kontrol ettiğinden, çocuğun gelişimsel nitelikleri geniş bir bakış açısıyla görülmelidir. Bu kapsamda Erikson, Freud, Kohlberg ve Piaget'nin gelişim kuramları analiz edilmekte ve Hewett'in gelişimsel sıralaması incelenmektedir. Hewett, çocuğa uyarılara dikkat etmeyi, uyarılara yanıt vermeyi, emirleri takip etmeyi, çevresini araştırmayı, temel sosyal davranışları özerk ve yetkin bir şekilde gerçekleştirmeyi ve kendini pekiştirmeyi öğretmek gerektiğini savunmaktadır (Bacanlı, 2021). Sosyal beceri eğitim programlarının çoğunluğu, adımların ilerlemesi şeklini alan genel eğitim aşamalarını kullanır. Westwood (1997) tarafından sosyal becerileri öğretmek için bir strateji olarak altı aşama geliştirilmiştir.

- Öğretilmesi gereken yeteneklerin tanımlanması ilk adımdır. Bu süreç, uzmanlığın değerinin ve avantajlarının anlaşılmasına yardımcı olur.
- Bir sonraki aşama, gençlere kendileri için modellenecek yetenekleri göstermektir. Bu aşama, öğrenilecek becerinin ilgili bir yetenekle daha iyi anlaşılabilmesini sağlar.
- Gencin benzer bir yeteneği kurgulanmış bir senaryoda sergilemesi üçüncü aşamadır. Genç bu aşama sayesinde yeteneklerini başarılı bir şekilde geliştirebilir.
- Bir öğretmen tarafından eğitilirken gence geri bildirim vermek dördüncü aşamadır. Bu aşama, gencin becerileri yaparken yaptığı hataları fark etmesine ve bunları düzeltmeye çalıştığını göstermesine yardımcı olur.
- Beşinci aşama, ikili çalışma, küçük grup çalışması veya açık hava gibi beceriyi öğretmeye uygun mekânlar tasarlamaktır. Bu aşama, öğretilen sosyal becerinin kişinin kendisi de dahil olmak üzere çeşitli ortamlarda kullanılabileceğinden emin olmayı amaçlar.
- Çocuğun davranışını gözlemlemek ve gerekli geri bildirim sağlamak altıncı aşamadır. Bu aşama, çocuğun sosyal becerileri uygulama becerisini değerlendirmeye ve kullanılan beceriler için pekiştiriciler sağlayarak beceri gelişimini sürdürmeye çalışır (Avcıoğlu, 2006).

2.4. Sosyal İlişki İhtiyacı

Kişiler arası sosyal ilişki gereksinimi belirli sosyal düzeylerde başkalarıyla bir bağlılık ve bağlılık duygusu yaşama özlemi, kişinin çevresindeki bireyler tarafından değerli olduğunu hissetmesinin önemi (Bağcı, 2018), başkalarının varlığından elde edilen güvence (Böyüksoğlak, 2016), anlaşılma özlemi, yakın ve önemli kişilerle bağlantı kurma arzusu, başkalarından destek alma hissi başkaları tarafından sağlanan sıcaklık ve ilgi (Demirbaş-Çelik, 2018) ve duygusal anlayış ve kabul görme ihtiyacı şeklinde tanımlanmıştır. Tanımlar incelendiğinde, sosyal birliktelik ihtiyacının kişiler arası iletişim için son derece önemli ve her şeyi kapsayan bir kavram olduğu anlaşılabilir. Sosyal birliktelik, diğer bireylerle bağ kurma ve bir araya gelme yoluyla kişinin akrabaları tarafından kabul görme eğilimini özetlemektedir. Başkalarıyla bir bağ hissi yaşama özlemi, belirli bir uzmanlık veya resmi pozisyon elde etmekle ilgili değildir. Bunun yerine, psikolojik olarak güvenli bir ortamda diğer bireylerle bir arada bulunma durumu ile ilgilidir (Demirbaş-Çelik, 2018). Sosyal bağlantının yalnızca fiziksel yakınlıktan daha fazlasını kapsadığını vurgulamaktadırlar. Bir kurumda, bir birey kendini başkalarının varlığında bulabilir, ancak onlarla derin bir bağlantı duygusundan yoksun olabilir. Hafta sonları ve mesai saatleri dışında, bireyler profesyonel çevrelerindeki aksine kendi seçtikleri bireylerle arzu ettikleri kişilerarası bağlantıları geliştirme

fırsatına sahiptir. Belirli sosyal bağlamlar içerisinde bireyler besleyicilik, kabul görme ve dahil edilme hissi yaşayabilirler. Buna karşılık, alternatif sosyal senaryolarda, inzivaya çekilme, yanlış anlaşılma ve bıkkınlık duyguları ortaya çıkabilir. İnsanlar yaşamla bağlantı kurmak ve gelişmek için ilişkilere ihtiyaç duyarlar (Böyüksoğak, 2016). Bu durum, başkalarıyla bağlantı kurmaya ilgi duymadıklarını iddia eden ve bu inanca gerçekten sahip olan bireyler için bile geçerlidir, çünkü ilişkilerden veya aidiyet duygusundan mahrum kaldıklarında olumsuz sonuçlara maruz kalabilirler. Sosyal ilişki ihtiyacının karşılanması, bireylerin ilişki memnuniyetini öngörmelerine karşın bu ihtiyaç bir başına yüksek kaliteli ilişkileri elde etmek için yeterli olmamaktadır. İnsanların ilişkiler içerisinde olma veya değer verdikleri ve verildikleri hissine derinden ihtiyaçları bulunmaktadır (Bağcı, 2018). Bunun yanı sıra, sosyal ilişkiler yalnızca başka birisi kendisini önemseydiğinde ya da desteklediğinde oluşmakta (Deci ve Ryan, 2014), bireyler kendilerini bir gruba ait hissettiklerinde, birlik duygusunu yaşadıklarında ve yakın ilişki ağlarına sahip olduklarında karşılanabilmektedir. Bu bağlamda ilişki kurma ihtiyacının karşılanmasının kolektivist kültürler içerisinde daha kolay olabileceğini, çünkü iç grupların ve sosyal ilişkilerin kültürel bakımdan değerli görüldükleri söylenebilir.

Sosyal ilişkiler, bireylerin yakın çevrelerindeki kişilerle kurdukları ilişkilerle ilgilidir. Bireyler, çevreleriyle olumlu ve yüksek kalibreli bağlantılar geliştirdiklerinde ve bu bağlantılar memnuniyet, refah ve genel başarı durumlarını artırdığında, sosyal ilişki gereksinimlerinin karşılandığını algırlar (Yeşilyurt, 2008). Bu konuda yapılan araştırmaların bulguları incelendiğinde, sosyal ilişki ihtiyaçlarının karşılanmasının olumlu ilişkilerin varlığı ile ilişkili olduğu ortaya çıkmaktadır (Demirbaş-Çelik, 2018). Dahası, bireylerin refahı üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir, başkalarıyla birlik ve güvenlik duygusunun yanı sıra kabul görme, saygı görme ve dikkate alınma duygularını teşvik eder (Yalçın, 2017). Ayrıca, bireylere keyif verir ve özerklik desteğini teşvik ederken, değerlerin ve düzenlemelerin içselleştirilmesinde de önemli bir rol oynar (Wang ve Tsai, 2019). Herhangi bir birey başka bireylerle yakın ilişki algıladığı takdirde sosyal ilişki kazanırken, ilişki kuramaması halinde olumsuz duyguların mutlaka uyarılmadığını, bununla birlikte bireyin ilgili bireylerden beklediği etkileşimi bulamaması halinde rahatsız olmayacağını da dile getirmişlerdir.

Araştırmada, sosyal bağlantı ihtiyacını karşılamaya hizmet eden sosyal faaliyetler incelenmiştir. En etkili göstergelerin anlamlı sohbet ve kurulan etkileşimlerde duygusal duyguların deneyimlenmesi olduğu tespit edilmiştir. Sosyal ilişkilerde bulunmak, başkalarının arkadaşlığına zaman ayırmak ve hoş ya da eğlenceli uğraşlara katılmak gibi belirli sosyal faaliyet biçimleri, sosyal bağlantı ihtiyacının karşılanmasında rol oynamaktadır (Reis ve ark., 2000). Sosyal ilişkiler çeşitli sosyal faaliyetler yoluyla geliştirilebilirken, aynı zamanda anlaşmazlık ve çatışma durumlarından da etkilenebilir. Duygusal çatışmaların, özellikle de birbirini tanımayan bireylerin dahil olduğu çatışmaların, daha güçlü bağları ve birbirine bağlılık duygusunu teşvik etme olasılığı daha yüksektir. Bu durum, çatışmalar kişiler arası sorunların çözümüne katkıda bulunduğunda özellikle belirgindir. Reis ve diğerlerinin (2000) belirttiği gibi, belirli durumlarda çatışmalı etkileşimlerin yaşanması, doğası gereği sosyal bağlantı algısının azaldığını göstermez. Bu bulgu, sosyal ilişki ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulan iletişimin hem uyumsuz alışverişleri hem de olumlu örnekleri kapsayabileceğini göstermektedir.

Öğrencilerin sosyal ihtiyaçlarını karşılamasının önemi, eğitim kurumunun sınırları içinde ve ötesinde çok büyüktür. Sınıf ortamında, sosyal ilişkilere duyulan ihtiyaç, hem akranlarla hem de eğitimcilerle bir bağ kurma duygusunu gerektirir (Dinçer, 2014). Sosyal bağlantılara duyulan ihtiyaçla ilgili olarak okul ortamı, öğrencilerin çok sayıda yeni bireyle karşılaştıkları, ortak ilgi alanlarıyla karakterize edilen yeni topluluklara bağlılık hissi yaşadıkları ve samimi duygusal bağlar geliştirdikleri alanları kapsar. Bazı öğrencilerin eğitim ortamındaki sosyal gereksinimlerinin karşılanmadığının kabul edilmesi ışığında, eğitimciler bu öğrenciler ile hem diğer öğrenciler hem de okuldaki profesyoneller arasındaki bağlantıları geliştirme ve strateji oluşturma becerisine sahiptir (Bağcı, 2018). Bu özel gereksinimin etkili bir şekilde ele alınmasının bir sonucu olarak, öğrenciler tarafından deneyimlenen memnuniyet düzeyinde ve eğitim kurumunun genel refah durumunda eşzamanlı bir yükselme potansiyeli vardır. Okul ortamındaki sosyal bağlantıların ve kültürel bağların önemi, eğitim kurumlarının refah düzeyini belirlemede birincil etken olarak hizmet eder. Öğrenciler, öğrenci arkadaşları veya eğitimcileri ile olumlu ilişkilere sahip olduklarına inanmaktadır (Deasyanti & Nurhasanah, 2019). Kişilerarası bağlantılara duyulan ihtiyacın, eğitim kurumlarındaki öğrencilerin öğretmenleri ve sınıf arkadaşlarıyla bağlarını sürdürmelerini gerektirdiği ve böylece kendi okullarına bağlılık duygusunu teşvik ettiği vurgulanmaktadır. Bu gerekliliği yeterince yerine getirdiğini söyleyen öğrencilerin memnuniyeti oldukça yüksektir, zira eğitim deneyimlerinden güçlü bir memnuniyet duyduklarını bildirmektedirler. Ayrıca, bu öğrenciler okul ortamında kendilerini daha iyi hissettiklerini ifade etmekte ve bu da eğitim kurumuna ilişkin genel algılarını olumlu yönde etkilemektedir (Tian, Chen ve Huebner, 2013). Konuyla ilgili kapsamlı araştırmalar, eğitim ortamlarında arkadaşlıkların

ve sosyal bağlantıların kurulmasının, sosyal ilişki ihtiyacının karşılanmasında çok önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Kişinin duygu ve düşüncelerini açıkça aktarmaya istekli olması, kişisel değerlerinin ortaya çıkmasına da neden olabilir. Bu özel arzunun yerine getirilmesi, başkalarıyla anlamlı bir bağ kurmanın faydasını sunarken aynı zamanda bağımsızlık ihtiyacını da karşılar. Hediye alma gibi belirli kişilerarası olaylar, özerklik ve birbirine bağlılık duygularını teşvik etme açısından kadınlar üzerinde erkeklere kıyasla önemli ölçüde daha büyük bir etkiye sahiptir (Kashdan, Mishra, Breen ve Froh, 2009).

Ortaokul öğrencilerinin farklı yaş ve gelişim evrelerinden olması bu özelliklerinden kaynaklı sosyal ilişki sorunlarının da farklı olmasına neden olmaktadır. Bu çerçevede araştırmanın problem ve alt problemleri aşağıda verilmiştir.

Araştırmanın ana problemi; “Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ne düzeydedir?” şeklinde oluşturulmuştur. Bu ana probleme yönelik oluşturulan alt problemler ise şöyle ifade edilmiştir:

1. Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ne düzeydedir?
2. Ortaokul öğrencilerinin sosyal becerileri alt boyutlarda ne düzeydedir?
3. Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri; cinsiyet, sosyal ağ kullanma, başarı durumu, ailenin sosyo ekonomik düzeyi, sınıf düzeyi, sosyal ilişki düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma yapısı nedeniyle nicel olarak ve betimsel tarama modelinde yapılmıştır. Tarama modelleri gerçeklikte mevcut olan durum ve olguları kendi ortamlarında herhangi bir müdahale yapılmadan olduğu gibi ortaya konulması ve durumun tespit edilmesine yönelik modellerdir (Karasar, 2016). Araştırma ortaokul öğrencilerinin sosyal ilişki durumlarının ortaya çıkarılmasına yönelik olduğu için bu betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2023-2024 eğitim yılında Denizli ili Merkezkefendi ilçesinde farklı sosyo ekonomik çevrelerde yer alan 4 ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Evrende 2100 öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerden 650 öğrenciye kolay ulaşılabilir örneklem yöntemiyle ulaşılarak istekli olan ve ailesi tarafından araştırmaya katılmasına izin verilen 543 öğrenciden veri toplanmıştır.

Araştırmaya ailesi tarafından izin verilen ve istekli olarak katılan öğrencilerin kişisel özelliklerine göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Kişisel Özellikleri Dağılımları

Değişken		f	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	342	63,0
	Erkek	201	37,0
Sosyal Ağ kullanımı	Evet	449	82,7
	Hayır	94	17,3
Başarı durumu	Orta	130	23,9
	İyi	340	62,6
	Çok iyi	73	13,4
Ailenin sosyo ekonomik düzeyi	Alt	63	11,6
	Orta	415	76,4
	Üst	65	12,0
Sınıf düzeyi	5	168	30,9
	6	154	28,4
	7	109	20,1
	8	112	20,6
Sosyal ilişki düzeyi	Orta	473	87,1
	İyi	70	12,9

Tablo 1’de görüldüğü gibi öğrencilerin cinsiyet dağılımları incelendiğinde % 63,0’ü kızlardan % 37,0’si erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin sosyal ağ kullanımı dağılımının % 82,7’si sosyal kullandığını belirtirken % 17,3’ü ise sosyal ağ kullanmadığını belirtmiştir. Bu durum öğretmenlerin çok büyük kısmının sosyal ağ kullandığını göstermektedir. Öğrenciler akademik başarı durumlarını % 62,6’sı iyi düzeyde, % 23,9’u orta ve % 13,4’ü çok iyi durumda görmektedir. Öğrenciler ailenin sosyo ekonomik düzeylerini % 76,4’ü orta, % 12,0’si üst ve % 11,6’sı alt düzeyde görmektedir. Öğrencilerin sınıf dağılımlarının % 30,9’u 5. Sınıf, % 28,4’ü 6. Sınıf, % 20,6’sı 8. Sınıf ve % 20,1’i 7. Sınıf olarak ifade etmektedir. Öğrenciler sosyal ilişki düzeylerini ise % 87,1 oranla orta düzeyde görürken % 12,9 oranındakiler ise iyi düzeyde görmektedir.

3.3. Verilerin Toplanması

Ölçekler velilere çevrim içi elektronik ortamda sınıf gruplarından gönderilerek gerekli açıklamalar yapılmış ve çocuklarının çalışmaya katılmasına izin veren velilerin çocuklarına çalışma hakkında bilgi vererek istekli öğrencilerin ölçeği doldurması istenmiştir. Veriler böylelikle toplanmıştır. Veri toplamada kullanılan ölçek iki bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde öğrencilere ait kişisel bilgileri içeren “cinsiyet, sosyal ağ kullanam, başarı durumu, ailenin sosyo ekonomik düzeyi, sınıf düzeyi, sosyal ilişki düzeyi” olmak üzere 6 soru bulunmaktadır.

İkinci bölümde ise öğrencilerin sosyal ilişki düzeylerini ölçmek için Köse, Öztürk ve Acar (2022) çalışmalarında geliştirdikleri “Sosyal İlişkiler Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, 10 madde ve 3 boyuttan oluşmaktadır. Boyutlar aile ilişkileri (1-3), akrabalık/komşuluk ilişkileri (4-6) ve arkadaşlık ilişkileri (7-10) ile ölçülmüştür. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayıları aile ilişkileri ,759; akrabalık/komşuluk ilişkileri ,776 ve arkadaşlık ilişkileri ,760 ve genel sosyal ilişki ,799 olup yüksek düzeydedir. Ölçek maddeleri “Çok uzak (1)” ile “Çok yakın (5)” arasında değişen 5’li Likert tipinde hazırlanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Veriler SPSS istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Cronbach’s Alpha nalizi ile yapılan verilerin güvenilirlik analizi sonucunda Alpha katsayılarının ,716 ile ,782 arasında ve yüksek güvenilirlik düzeyinde olduğu görülmüştür. Verilerin normal dağılım analizi Basıklık ve çarpıklık testleri ile yapılmıştır. Normallik testi sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 2. Verilerin Normallik Testi Sonuçları

	Basıklık (Kurtosis) Değeri	Çarpıklık (Skewness) Değeri
Aile ilişkileri boyutu	,910	-,935
Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu	,373	,337
Arkadaşlık ilişkileri boyutu	1,138	1,178
Genel sosyal ilişki düzeyi	1,296	1,137

Tablo 2’de görüldüğü gibi normallik analizi sonucunda toplanan verilerin normal dağılım analizi sonucu elde edilen “Basıklık (Kurtosis) ve Çarpıklık (Skewness)” değerlerinin $-1,50$ aralığında olduğu görülmektedir. Tabachnik ve Fidell (2013) çalışmalarında skewness (çarpıklık) ve kurtosis (basıklık) değerleri $-1,50$ ile $+1,50$ arasındaki değerleri normal dağılım kabul etmektedir. Bundan dolayı verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilerek analizler parametrik testlerle yapılmıştır. Bu nedenle analizlerde frekans, ortalama, standart sapma, bağımsız örneklem t-testi ve Anova testleri yapılmıştır.

Yorumlamalarda aralıklar şöyle kabul edilmiştir.

1,00 – 1,80 Çok düşük

1,81 – 2,60 Düşük

2,61 – 3,40 Orta

3,41 – 4,20 Yüksek

4,21 – 5,00 Çok yüksek

4. BULGULAR

4.1. Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal İlişki Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi; “Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ne düzeydedir?” şeklinde oluşturulmuştur. Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri maddelere göre analiz edilerek elde edilen bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Bulgular

Maddeler	n	\bar{x}	s	Düzeği
1. Anne ile iletişim	543	4,03	,96	Yüksek
2. Baba ile iletişim	543	3,78	,96	Yüksek
3. Kardeşlerle iletişim	543	3,93	,94	Yüksek
4. Yakın akrabalarla (amca, teyze, kuzen vb.) iletişim	543	3,30	,90	Orta
5. Uzak akrabalarla iletişim	543	2,40	,95	Düşük
6. Komşularla iletişim	543	3,15	,93	Orta
7. Genel arkadaş çevresiyle iletişim	543	3,90	,88	Yüksek
8. İş/okul vb. arkadaşlarla iletişim	543	3,55	,92	Yüksek
9. STK, dernek ve vakıf vb. grup arkadaşlarıyla iletişim	543	2,66	,85	Orta
10 Sanal ortam arkadaşlarıyla iletişim	543	2,91	,84	Orta

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğrencilerin sosyal beceri düzeyleriyle ilgili olarak en yüksek ortalama ($\bar{x}=4,03$) ortalamayla "Anne ile iletişim" maddesinde ve "Yüksek" düzeyde olduğu görülmektedir. Bunu ($\bar{x}=3,93$) ortalamayla "Kardeşlerle iletişim" ve ($\bar{x}=3,90$) ortalamayla "Genel arkadaş çevresiyle iletişim" maddeleri "Yüksek" düzeyde izlemektedir. En düşük ortalama ise ($\bar{x}=2,40$) ortalama ile "Uzak akrabalarla iletişim" maddesinde ve "Düşük" düzeydedir. Diğer maddelerde ise düzeyler şöyledir: "Baba ile iletişim" maddesine ($\bar{x}=3,78$) "Yüksek", "Yakın akrabalarla (amca, teyze, kuzen vb.) iletişim" maddesine ($\bar{x}=3,30$) "Orta", "Komşularla iletişim" maddesine ($\bar{x}=3,15$) "Orta", "İş/okul vb. arkadaşlarla iletişim" maddesine ($\bar{x}=3,55$) "Yüksek", "STK, dernek ve vakıf vb. grup arkadaşlarıyla iletişim" maddesine ($\bar{x}=2,66$) "Orta" ve "Sanal ortam arkadaşlarıyla iletişim" maddesine ($\bar{x}=2,91$) "Orta" düzeydedir.

4.2. Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Beceri Alt Boyutları Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi; "Ortaokul öğrencilerinin sosyal becerileri alt boyutlarda ne düzeydedir?" şeklinde oluşturulmuştur. Ortaokul öğrencilerinin sosyal becerileri alt boyutlara göre analiz edilerek elde edilen bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Sosyal Beceri Düzeyleri Alt Boyutlarına İlişkin Bulgular

Boyutlar ve genel	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s</i>	Düzeyi
Aile ilişkileri boyutu	543	3,92	,94	Yüksek
Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu	543	2,95	,82	Orta
Arkadaşlık ilişkileri boyutu	543	3,25	,76	Orta
Genel sosyal ilişki düzeyi	543	3,36	,63	Orta

Tablo 4'te görüldüğü gibi öğrencilerin sosyal becerileri alt boyutlarıyla ilgili olarak en yüksek düzeyin ($\bar{x}=3,92$) ortalama ve "Yüksek" düzeyinde aile ilişkileri boyutunda olduğu görülürken bunu ($\bar{x}=3,25$) ortalama ve "Orta" düzeyde arkadaşlık ilişkileri boyutu izlemektedir. Sosyal ilişkilerle ilgili olarak en düşük düzey akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutunda ($\bar{x}=2,95$) ortalamayla "Orta" düzeyde olduğu görülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin genel sosyal ilişki düzeyleri ise ($\bar{x}=3,36$) ortalamayla "Orta" düzeydedir. Bulgulara göre ortaokul öğrencilerinin genel sosyal ilişki düzeylerinin aile ilişkilerinde yüksek iken diğer boyutlarda ve genel olarak orta düzeylerde olduğu söylenebilir.

4.3. Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Kişisel Özelliklere Göre Durumlarına Yönelik Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi; "Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri; cinsiyet, sosyal ağ kullanma, başarı durumu, ailenin sosyo ekonomik düzeyi, sınıf düzeyi, sosyal ilişki düzeyine göre farklılık göstermekte midir?" şeklinde oluşturulmuştur.

Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılık gösterip/göstermediğine yönelik t testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Sosyal Beceri Düzeylerinin Cinsiyetlerine Göre Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Aile ilişkileri boyutu	Kız	342	3,93	,86	541	,35	,72
	Erkek	201	3,90	,55			
Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu	Kız	342	2,90	,80	541	-1,71	,08
	Erkek	201	3,03	,86			
Arkadaşlık ilişkileri boyutu	Kız	342	3,23	,75	541	-1,10	,27
	Erkek	201	3,30	,77			
Genel sosyal ilişki düzeyi	Kız	342	3,34	,60	541	-1,03	,30
	Erkek	201	3,40	,69			

* $p < 0,05$

Tablo 5'te görüldüğü gibi ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin cinsiyetlerine göre aile ilişkileri boyutunda ($t=,35$; $p > 0,05$), akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutunda ($t=-1,71$; $p > 0,05$), arkadaşlık ilişkileri boyutunda ($t=-1,10$; $p > 0,05$) ve genel sosyal ilişki düzeyinde ($t=-1,03$; $p > 0,05$) farklılık göstermemiştir. Bulgulara göre ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin cinsiyetlerine alt boyutlar ve genel olarak farklılık olmadığı ve benzer olduğu söylenebilir.

Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin sosyal ağ kullanımına göre farklılık gösterip/göstermediğine yönelik t testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Sosyal Beceri Düzeylerinin Sosyal Ağ Kullanımına Göre Analiz Sonuçları

	Sosyal ağ kullanımı	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Aile ilişkileri boyutu	Evet	449	3,91	,94	541	-,10	,91
	Hayır	94	3,93	,91			
Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu	Evet	449	2,94	,84	541	-,61	,54
	Hayır	94	3,00	,88			
Arkadaşlık ilişkileri boyutu	Evet	449	3,24	,76	541	-,63	,52
	Hayır	94	3,30	,76			
Genel sosyal ilişki düzeyi	Evet	449	3,35	,63	541	-,58	,55
	Hayır	94	3,40	,67			

* $p < 0,05$

Tablo 6’da görüldüğü gibi ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin sosyal ağ kullanım durumlarına göre aile ilişkileri boyutunda ($t = -,10$; $p > 0,05$), akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutunda ($t = -,61$; $p > 0,05$), arkadaşlık ilişkileri boyutunda ($t = -,63$; $p > 0,05$) ve genel sosyal ilişki düzeyinde ($t = -,58$; $p > 0,05$) farklılık göstermemiştir. Bulgulara göre ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin sosyal ağ kullanma ya da kullanmamaya göre alt boyutlarda ve genel olarak farklılık olmadığı ve benzer olduğu söylenebilir.

Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin başarı durumlarına göre farklılık gösterip/göstermediğine yönelik ANOVA testi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Sosyal Beceri Düzeylerinin Başarı Durumlarına Göre Analiz Sonuçları

	Başarı durumları	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s</i>	<i>sd</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Fark</i>
Aile ilişkileri boyutu	Orta	130	4,09	,84	2-540	5,78	,00*	1-2; 2-3
	İyi	340	3,81	,93				
	Çok iyi	73	4,10	,42				
Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu	Orta	130	3,03	,97	2-540	5,68	,00*	2-3
	İyi	340	2,87	,74				
	Çok iyi	73	3,20	,86				
Arkadaşlık ilişkileri boyutu	Orta	130	3,54	,81	2-540	7,95	,00*	1-2; 2-3
	İyi	340	3,11	,68				
	Çok iyi	73	3,41	,84				
Genel sosyal ilişki düzeyi	Orta	130	3,55	,67	2-540	6,32	,00*	1-2; 2-3
	İyi	340	3,25	,58				
	Çok iyi	73	3,55	,66				

* $p < 0,05$

1. Orta

2. İyi

3. Çok iyi

Tablo 7’de görüldüğü gibi ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin başarı durumlarına göre aile ilişkileri boyutunda ($F = 5,78$; $p < 0,05$), akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutunda ($F = 5,68$; $p < 0,05$), arkadaşlık ilişkileri boyutunda ($F = 7,95$; $p < 0,05$) ve genel sosyal ilişki düzeyinde ($F = 6,32$; $p < 0,05$) farklılık göstermektedir. Farklılıklarla ilgili Post Hoc Tukey testi sonucunda aile ilişkileri boyutunda başarılarını orta düzeyde gören öğrencilerle iyi düzeyde görenler arasında ve iyi düzeyde gören öğrencilerle çok iyi düzeyde gören öğrenciler arasında orta ve çok iyi şeklinde görüş bildiren öğrenciler lehine yüksek çıkmıştır. Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutunda başarılarını iyi düzeyde gören öğrencilerle çok iyi düzeyde gören öğrenciler arasında çok iyi şeklinde görüş bildiren öğrenciler lehine yüksek çıkmıştır. Arkadaşlık ilişkileri boyutunda başarılarını orta düzeyde gören öğrencilerle iyi düzeyde görenler arasında ve iyi düzeyde gören öğrencilerle çok iyi düzeyde gören öğrenciler arasında orta ve çok iyi şeklinde görüş bildiren öğrenciler lehine yüksek çıkmıştır. Genel sosyal ilişki düzeyinde başarılarını orta düzeyde gören öğrencilerle iyi düzeyde görenler arasında ve iyi düzeyde gören öğrencilerle çok iyi düzeyde gören öğrenciler arasında orta ve çok iyi şeklinde görüş bildiren öğrenciler lehine yüksek çıkmıştır.

Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin ailelerinin sosyo ekonomik düzeylerine göre farklılık gösterip/göstermediğine yönelik ANOVA testi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Sosyal Beceri Düzeylerinin Ailerin Sosyo Ekonomik Düzeylerine Göre Analiz Sonuçları

	Sosyo ekonomik düzey	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s</i>	<i>sd</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Fark</i>
Aile ilişkileri boyutu	Alt	63	4,12	,59	2-540	3,29	,03*	1-2
	Orta	415	3,70	,62				
	Üst	65	3,92	,95				
Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu	Alt	63	2,94	,67	2-540	,55	,57	-
	Orta	415	2,85	,69				
	Üst	65	2,97	,86				
Arkadaşlık ilişkileri boyutu	Alt	63	2,96	,53	2-540	6,70	,00*	1-3; 2-3
	Orta	415	2,94	,44				
	Üst	65	3,35	,80				
Genel sosyal ilişki düzeyi	Alt	63	3,30	,45	2-540	4,17	,00*	2-3
	Orta	415	3,14	,53				
	Üst	65	3,40	,66				

* $p < 0,05$

1. Alt

2. Orta

3. Üst

Tablo 8’de görüldüğü gibi ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin ailelerin sosyo ekonomik düzeylerine göre akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutunda ($F=,55$; $p>0,05$) farklılık göstermez iken aile ilişkileri boyutunda ($F=3,29$; $p<0,05$), arkadaşlık ilişkileri boyutunda ($F=6,70$; $p<0,05$) ve genel sosyal ilişki düzeyinde ($F=4,17$; $p<0,05$) farklılık göstermektedir. Farklılıklarla ilgili Post Hoc Tukey testi sonucunda aile ilişkileri boyutunda ailelerinin sosyo ekonomik düzeyi alt düzeydeki öğrencilerle orta düzeyde olanlar arasında ve alt düzey olan öğrenciler lehine yüksek olduğu görülmüştür. Arkadaşlık ilişkileri boyutunda ailelerinin sosyo ekonomik düzeyi alt düzeydeki öğrencilerle üst düzeyde olanlar arasında ve üst düzeyde olanlar lehine ve ailelerinin sosyo ekonomik düzeyi orta düzeydeki öğrencilerle üst düzeyde olanlar arasında ve üst düzeyde olanlar lehine farklılık olduğu görülmüştür. Genel sosyal ilişki düzeyinde ailelerinin sosyo ekonomik düzeyi orta düzeydeki öğrencilerle üst düzeyde olanlar arasında ve üst düzeyde olanlar lehine farklılık olduğu görülmüştür.

Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin sınıf düzeylerine göre farklılık gösterip/göstermediğine yönelik ANOVA testi sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Sosyal Beceri Düzeylerinin Sınıf Düzeylerine Göre Analiz Sonuçları

	Sınıf düzeyi	n	\bar{x}	s	sd	F	p	Fark
Aile ilişkileri boyutu	5. sınıf	168	4,01	,93	3-539	2,14	,09	-
	6. sınıf	154	3,86	,82				
	7. sınıf	109	3,76	,92				
	8. sınıf	112	4,01	,90				
Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu	5. sınıf	168	3,06	,88	3-539	1,37	,25	-
	6. sınıf	154	2,90	,86				
	7. sınıf	109	2,89	,74				
	8. sınıf	112	2,92	,76				
Arkadaşlık ilişkileri boyutu	5. sınıf	168	3,45	,88	3-539	4,59	,00*	1-2; 1-3
	6. sınıf	154	3,09	,69				
	7. sınıf	109	3,17	,68				
	8. sınıf	112	3,25	,67				
Genel sosyal ilişki düzeyi	5. sınıf	168	3,50	,69	3-539	3,80	,00*	1-2; 1-3
	6. sınıf	154	3,27	,62				
	7. sınıf	109	3,26	,59				
	8. sınıf	112	3,38	,55				

* $p<0,05$ 1. 5. sınıf 2. 6. sınıf 3. 7. sınıf 4. 8. sınıf

Tablo 9’da görüldüğü gibi ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin sınıf düzeylerine göre aile ilişkileri boyutunda ($F=2,14$; $p>0,05$) ve akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutunda ($F=1,37$; $p>0,05$) farklılık göstermez iken arkadaşlık ilişkileri boyutunda ($F=4,59$; $p<0,05$) ve genel sosyal ilişki düzeyinde ($F=3,80$; $p<0,05$) farklılık göstermektedir. Farklılıklarla ilgili Post Hoc Tukey testi sonucunda arkadaşlık ilişkileri boyutunda öğrencilerin sınıf düzeyine göre 5. Sınıf öğrencileriyle 6. Sınıf öğrencileri arasında ve 5. Sınıf öğrencileri lehine 5. Sınıf öğrencileriyle 7. Sınıf öğrencileri arasında ve 5. Sınıf öğrencileri lehine ortalamaların yüksek olduğu görülmektedir. Genel sosyal ilişki düzeyinde 5. Sınıf öğrencileriyle 6. Sınıf öğrencileri arasında ve 5. Sınıf öğrencileri lehine 5. Sınıf öğrencileriyle 7. Sınıf öğrencileri arasında ve 5. Sınıf öğrencileri lehine ortalamaların yüksek olduğu görülmektedir. Bulgulara göre 5. Sınıf öğrencilerinin sosyal ilişki düzeylerinin 6 ve 7. Sınıflardan arkadaşlık ilişkileri ve genel olarak yüksek olduğu söylenebilir.

Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin sosyal ilişki düzeyine göre farklılık gösterip/göstermediğine yönelik t testi sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Öğrencilerin Sosyal Beceri Düzeylerinin Sosyal İlişki Düzeyine Göre Analiz Sonuçları

	Sosyal ilişki düzeyi	n	\bar{x}	s	sd	t	p
Aile ilişkileri boyutu	Orta	473	3,91	,93	541	-,16	,86
	İyi	70	3,93	,97			
Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu	Orta	473	2,98	,80	541	2,13	,03*
	İyi	70	2,75	,92			
Arkadaşlık ilişkileri boyutu	Orta	473	3,23	,75	541	-1,84	,05
	İyi	70	3,42	,82			
Genel sosyal ilişki düzeyi	Orta	473	3,36	,62	541	-,19	,84
	İyi	70	3,37	,73			

* $p<0,05$

Tablo 10’da görüldüğü gibi ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin sosyal ilişki düzeylerine göre aile ilişkileri boyutunda ($t=-,16$; $p>0,05$), arkadaşlık ilişkileri boyutunda ($t=-1,84$; $p>0,05$) ve genel sosyal ilişki düzeyinde ($t=-,19$; $p>0,05$) farklılık göstermez iken akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutunda ($t=2,13$; $p<0,05$) farklılık göstermiştir. Akrabalık komşuluk ilişkileri boyutunda ortalamalara bakıldığında sosyal ilişki düzeyini orta şeklinde belirtenlerin düzeylerinin iyi şeklinde

belirtenlerden daha düşük olduğu görülmektedir. Buna göre sosyal ilişki düzeyini orta olarak niteleyen öğrencilerin akrabalık ve komşuluk ilişkilerinin yüksek olarak niteleyenlerden daha iyi düzeyde olduğu söylenebilir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Öğrencilerin sosyal beceri düzeyleriyle ilgili olarak en yüksek ortalama “Anne ile iletişim” maddesinde ve “Yüksek” düzeyde iken bunu “Kardeşlerle iletişim” ve “Genel arkadaş çevresiyle iletişim” maddeleri “Yüksek” düzeyde izlemiştir. En düşük ortalama ise “Uzak akrabalarla iletişim” maddesinde ve “Düşük” düzeydedir.

Öğrencilerin sosyal becerileri alt boyutlarıyla ilgili olarak en yüksek düzey “Yüksek” düzeyinde aile ilişkileri boyutunda olduğu görülürken bunu “Orta” düzeyde arkadaşlık ilişkileri boyutu izlemiştir. Sosyal ilişkilerle ilgili olarak en düşük düzey akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutunda “Orta” düzeydedir. Ortaokul öğrencilerinin genel sosyal ilişki düzeyleri ise “Orta” düzeydedir. Bulgular ortaokul öğrencilerinin genel sosyal ilişki düzeylerinin aile ilişkilerinde yüksek iken diğer boyutlarda ve genel olarak orta düzeylerde olduğunu göstermektedir.

Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin cinsiyet ve sosyal ağ kullanma durumlarına göre farklılık göstermediği ancak başarı durumu, ailenin sosyo ekonomik düzeyi, sınıf düzeyi, sosyal ilişki düzeyine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin başarı durumlarına göre aile ilişkileri boyutunda başarılarını orta düzeyde gören öğrencilerle iyi düzeyde görenler arasında ve iyi düzeyde gören öğrencilerle çok iyi düzeyde gören öğrenciler arasında orta ve çok iyi şeklinde görüş bildiren öğrenciler lehine yüksektir. Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutunda başarılarını iyi düzeyde gören öğrencilerle çok iyi düzeyde gören öğrenciler arasında çok iyi şeklinde görüş bildiren öğrenciler lehine yüksektir. Arkadaşlık ilişkileri boyutunda başarılarını orta düzeyde gören öğrencilerle iyi düzeyde görenler arasında ve iyi düzeyde gören öğrencilerle çok iyi düzeyde gören öğrenciler arasında orta ve çok iyi şeklinde görüş bildiren öğrenciler lehine yüksektir. Genel sosyal ilişki düzeyinde başarılarını orta düzeyde gören öğrencilerle iyi düzeyde görenler arasında ve iyi düzeyde gören öğrencilerle çok iyi düzeyde gören öğrenciler arasında orta ve çok iyi şeklinde görüş bildiren öğrenciler lehine yüksek çıkmıştır.

Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin ailelerinin sosyo ekonomik düzeylerine göre aile ilişkileri boyutunda ailelerinin sosyo ekonomik düzeyi alt düzeydeki öğrencilerle orta düzeyde olanlar arasında ve alt düzey olan öğrenciler lehine yüksektir. Arkadaşlık ilişkileri boyutunda ailelerinin sosyo ekonomik düzeyi alt düzeydeki öğrencilerle üst düzeyde olanlar arasında ve üst düzeyde olanlar lehine ve ailelerinin sosyo ekonomik düzeyi orta düzeydeki öğrencilerle üst düzeyde olanlar arasında ve üst düzeyde olanlar lehine farklılık olduğu görülmüştür. Genel sosyal ilişki düzeyinde ailelerinin sosyo ekonomik düzeyi orta düzeydeki öğrencilerle üst düzeyde olanlar arasında ve üst düzeyde olanlar lehine farklılık olduğu görülmüştür.

Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin sınıf düzeylerine göre arkadaşlık ilişkileri boyutunda öğrencilerin sınıf düzeyine göre 5. Sınıf öğrencileriyle 6. Sınıf öğrencileri arasında ve 5. Sınıf öğrencileri lehine 5. Sınıf öğrencileriyle 7. Sınıf öğrencileri arasında ve 5. Sınıf öğrencileri lehine ortalamaların yüksek olduğu görülmüştür. Genel sosyal ilişki düzeyinde 5. Sınıf öğrencileriyle 6. Sınıf öğrencileri arasında ve 5. Sınıf öğrencileri lehine 5. Sınıf öğrencileriyle 7. Sınıf öğrencileri arasında ve 5. Sınıf öğrencileri lehine ortalamaların yüksektir. Bulgulara göre 5. Sınıf öğrencilerinin sosyal ilişki düzeylerinin 6 ve 7. Sınıflardan arkadaşlık ilişkileri ve genel olarak yüksek ölçülmüştür.

Öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin sosyal ilişki düzeyine göre akrabalık komşuluk ilişkileri boyutunda sosyal ilişki düzeyini orta şeklinde belirtenlerin düzeylerinin iyi şeklinde belirtenlerden daha düşük olduğu görülmektedir. Buna göre sosyal ilişki düzeyini orta olarak niteleyen öğrencilerin akrabalık ve komşuluk ilişkilerinin yüksek olarak niteleyenlerden daha iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Avciođlu, H. (2005). *Etkinliklerde sosyal beceri öğretimi* (2.Basım). Kök Yayıncılık.
- Avciođlu, H. (2007). Sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması (4-6 yaş). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 7(2), 93-103.
- Bacanlı, H. (2021). *Sosyal beceri eğitimi* (10.Basım). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bağcı, A. (2018). *Self determination theory: Turkish Instructors' autonomy orientations in the school of foreign language context*. [Unpublished masters thesis]. Anadolu University, Graduate School of Educational Sciences, Eskiřehir. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Böyüksolak, A. (2016). *Testing predictions from self determination theory using programme for international student assessment (Pisa) 2012 data for mathematics learning*. [Unpublished masters thesis]. Bogazici University, Institute for Graduate Studies.
- Burhanoğlu, S. (2019). Dürtüsellik nedir ? Dürtü kontrolü nasıl sağlanır? (2019, 8 Ekim). Eriřim adresi: <https://www.sabriburhanoglu.com/durtusellik-nedir-durtu-kontrolu-nasil-saglanir>
- Deasyanti, D. ve Nurhasanah, H. (2019). Basic psychological needs on primary school student well-being. *Jurnal Pendidikan Humaniora*, 7(2), 69-75.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2014). *Intrinsic motivation and selfdetermination in human behavior*. Plenum.
- Demirbaş-Çelik, N. (2018). Happiness in high school students: Autonomy, relatedness, competence and meaning in life. *Cypriot Journal of Educational Science*. 13(3), 422-430.
- Dinçer, A. (2014). *Antecedents and outcomes of self-determined engagement in Turkish EFL classrooms: A mixed method approach* [Doctoral thesis]. Ataturk University, Institute of Education Sciences, Erzurum. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık.
- Kashdan, T. B., Mishra, A., Breen, W. E. ve Froh, J. J. (2009). Gender differences in gratitude: Examining appraisals, narratives, the willingness to express emotions, and changes in psychological needs. *Journal of Personality*, 77(3), 691-730. Doi:10.1111/j.1467-6494.2009.00562.x
- Köse, M. F., Öztürk, M. A., & Acar, A (2022). Sosyal İlişkiler Ölçeği'nin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 42, 1-20.
- Leary, M. R. (1982). *Social anxiety*. L. Wheeler (Ed.), in *Review of Personality and Social Psychology*. Beverly Hills: Sage.
- Önalın Akfırat, F. (2006). Sosyal yeterlilik, sosyal beceri ve yaratıcı drama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 39-58.
- Öztürk, Y. A. (2018). *Spor yapan ve yapmayan ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin araştırılması (Kütahya İli Örneđi)* [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi] Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Reis, H. T., Sheldon, K. M., Gable, S. L., Roscoe, J. ve Ryan, R. M. (2000). Daily well-being: The role of autonomy, competence, and relatedness. *Personality And Social Psychology Bulletin*, 26(4), 419-435. doi: 10.1177/0146167200266002
- Samancı, O. ve Uçan, Z. (2017). Çocuklarda sosyal beceri eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 21(1), 281-288.
- Tabachnik, B. G., Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics* (6e éd.). Boston, É.-U. U.: Pearson
- Tian, L., Chen, H. ve Huebner, E. S. (2013). The longitudinal relationships between basic psychological needs satisfaction at school and school-related subjective well-being in adolescents. *Social Indicators Research*, 119(1), 353–372. doi:10.1007/s11205-013-0495-4
- Wang, Y.-L. ve Tsai, C.-C. (2019). An investigation of Taiwanese high school students' basic psychological need satisfaction and frustration in science learning contexts in relation to their science learning self-efficacy. *International Journal Of Science And Mathematics Education*. doi: 10.1007/s10763-019-09950-x

- Westwood, P. S. (1997). *Commonsense methods for children with special needs: Strategies for the regular classroom*. Psychology Press. (3rd ed.) Routledge.
- Yalçın, A. (2017). *An examination of work-family conflict from the self-determination theory perspective*. [Unpublished doctoral thesis]. Middle East Technical University, The Department of Psychology, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Yeşilyurt, S. (2008). *A self-determination approach to teaching writing in pre-service EFL teacher education*. [Masters thesis]. Atatürk University the Institute of Social Sciences, Erzurum. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Yüksel G. (2004). *Sosyal Beceri Envanteri El Kitabı*.1.Basım, Asil Yayın Dağıtım